

Rapport 2010:20

Fjärrvärme i Åhus medeltida gator

Arkeologisk förundersökning 2010

Tony Björk & Ylva Wickberg

Rapport 2010:20

Fjärrvärme i Åhus medeltida gator

Arkeologisk förundersökning 2010

Tony Björk & Ylva Wickberg

Fornlämningsnr: 23
Västergatan m.fl., Åhus socken
Kristianstads kommun
Skåne län

Sydsvensk Arkeologi AB

Kristianstad

Box 134

291 22 Kristianstad

Telefon (Regionmuseets växel): 044-13 58 00

Malmö

Box 406

20124 Malmö

www.sydsvenskarkeologi.se

© 2010 Sydsvensk Arkeologi AB

Rapport 2010:20

Omslag: Syllstenar som framkom 52 cm under nuvarande gatubeläggning i Ströbergsgatan. Foto: Ylva Wickberg.

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, Gävle.

Innehåll

Sammanfattning	5
Bakgrund	7
Topografi och fornlämningsmiljö	7
Tidigare undersökningar	7
Resultat	8
Hagagatan	8
Missionsgatan	9
Västergatan	9
Ströbergsgatan	10
Companiegatan	13
Färgerigatan	16
Sjögatan	16
Cederbergs gränd	16
Slutsatser	16
Referenser	18
Administrativa uppgifter	19
Bilaga 1 – översiktskarta/tabell	21
Bilaga 2 – sektioner, skala 1:20	23
Bilaga 3 – fyndlista	31

Fig. 1. Skånekarta med Kristianstad kommun och Åhus markerade.

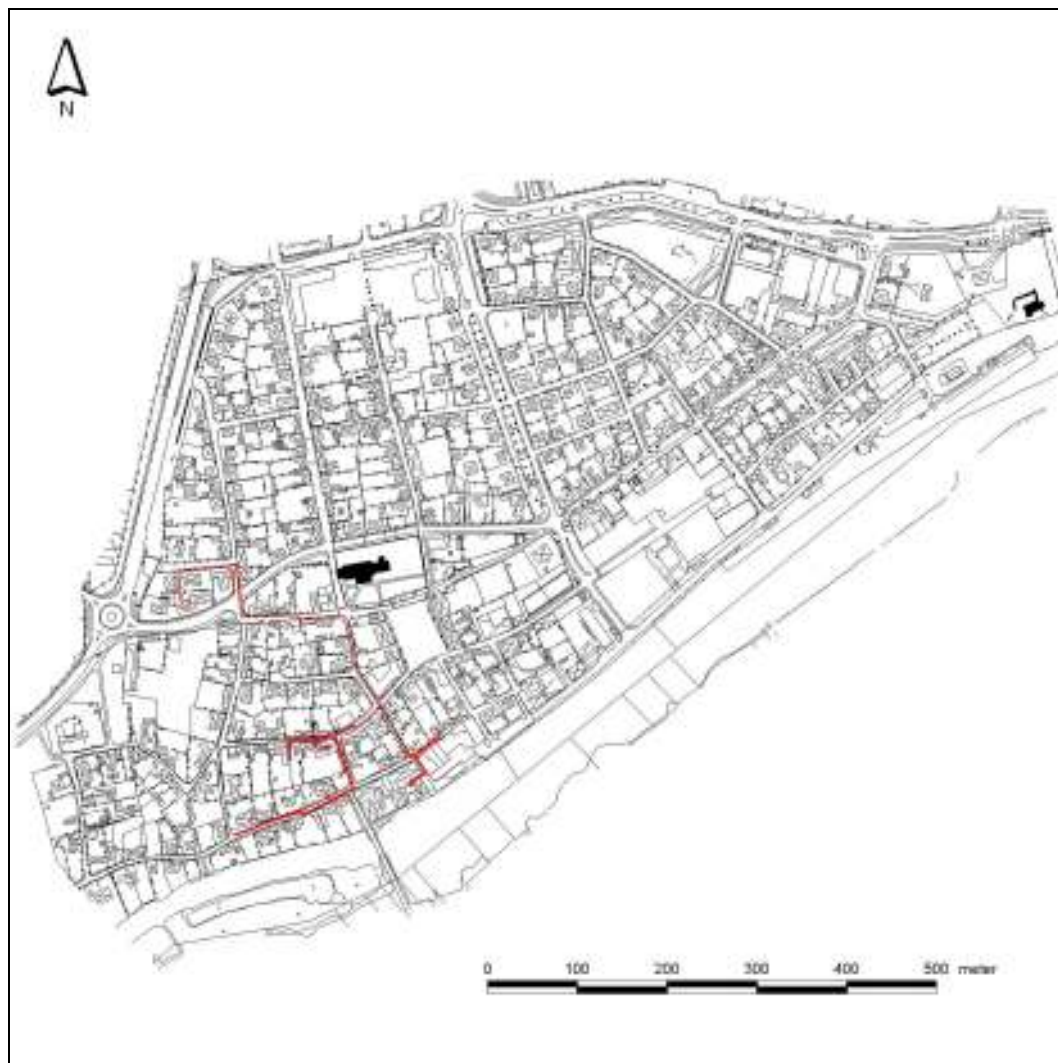

Fig. 2. Karta över Åhus medeltida stadsområde. I centrum Mariakyrkan och längst i öster Åhus borg. De aktuella fjärrvärmeschaktens sträckningar i den sydvästra delen av stadsområdet markerade.

Sammanfattning

I samband med schaktning för fjärrvärmeledningar gjordes en arkeologisk förundersökning i form av en schaktningsövervakning i Västergatan, Missionsgatan, Hagagatan, Ströbergsgatan, Companiegatan, Färgerigatan, Sjögatan och Cederbergs gränd inom Åhus historiska stadsområde, upptaget som fornlämning Åhus 23. Undersökningen genomfördes under perioden 100329–100623 av personal vid Sydsvensk Arkeologi AB i enlighet med beslut av Länsstyrelsen i Skåne län.

Schaktningen företogs till största delen i gatumark, men vid ledningsstick (serviser) in till enskilda fastigheter förekom även schaktning inom enskilda tomter. I flera av gatorna påträffades äldre stenlagda nivåer ner till 0,8 meters djup. På andra ställen påträffades även kulturlager. Lämningarna kunde i några fall dateras till senmedeltid eller senare tid. Inom en del av de enskilda tomterna framkom husgrunder i form av syllsten, rivnings-/brandlager samt golvlager. Ett fyndmaterial bestående av bl.a. en bronshyska och yngre rödgodskeramik, tillvaratogs från partier av Västergatan, Companiegatan och Ströbergsgatan.

Bakgrund

I samband med schaktning för fjärrvärmeledningar i Västergatan, Missionsgatan, Hagagatan, Ströbergsgatan, Companiegatan, Färgerigatan, Sjögatan och Cederbergs gränd i Åhus, gjordes en arkeologisk förundersökning i form av en schaktningsövervakning.

I enlighet med beslut av Länsstyrelsen i Skåne län syftade förundersökningen till att vid behov göra arkeologiska iakttagelser och dokumentation.

Topografi och fornlämningsmiljö

Åhus ligger på Kristianstadslätten strax innanför Helgeåns ursprungliga utlopp i Östersjön. Den medeltida staden låg vid åns nordvästra sida, och dess ursprungliga namn ”Aos” betyder ”åmyrning”.

I utkanten av staden finns lämningarna efter den s.k. ”Biskopsborgen” Aoshus, vilken liksom Mariakyrkan inne i centrala Åhus, dateras till mitten av 1100-talet (fig. 2). Enligt skrifter från 1300-talet övergår staden från kungamakten till kyrkan år 1149. Urbaniseringskriterier finns dock inte förrän vid 1200-talets mitt, med medeltida gatunät, institutioner som dominikanerkloster och spetälskehospital. Staden Åhus betydelse skall ses som handelsort och som stödjepunkt för kyrkans intressen i området.

Under 1500-talet utsätts Åhus för en rad krigshändelser och staden förlorar sina stadsrättigheter år 1617 till förmån för den nyanlagda staden Kristianstad. Under 1600-talet t.o.m.1880-talet finns bebyggelsen inom gränserna för det medeltida stadsområdet (Rosenberg 1984).

Tidigare undersökningar

De aktuella gatorna har i några fall blivit föremål för arkeologisk dokumentation i samband med olika typer av ledningsarbeten. Från slutet av 1960-talet och fram till idag har det gjorts ett antal undersökningar i Åhus gator. Framförallt har det varit i samband med större VA- och fjärrvärmearbeten som arkeologer har följt schaktningar i gatorna. Endast i undantagsfall har det rört sig om regelrätta undersökningar. Oftast har endast viss sektionsdokumentation gjorts vid schaktningsövervakningar.

Av de aktuella gatorna har alla utom Cederbergs gränd blivit föremål för någon form av arkeologisk dokumentation tidigare (Rosberg 1983, Rosenberg 1984, Björk 1995, Lilja 1996, Dahlén, i tryck). Samlat ligger lagertjocklekarna i dessa gator från

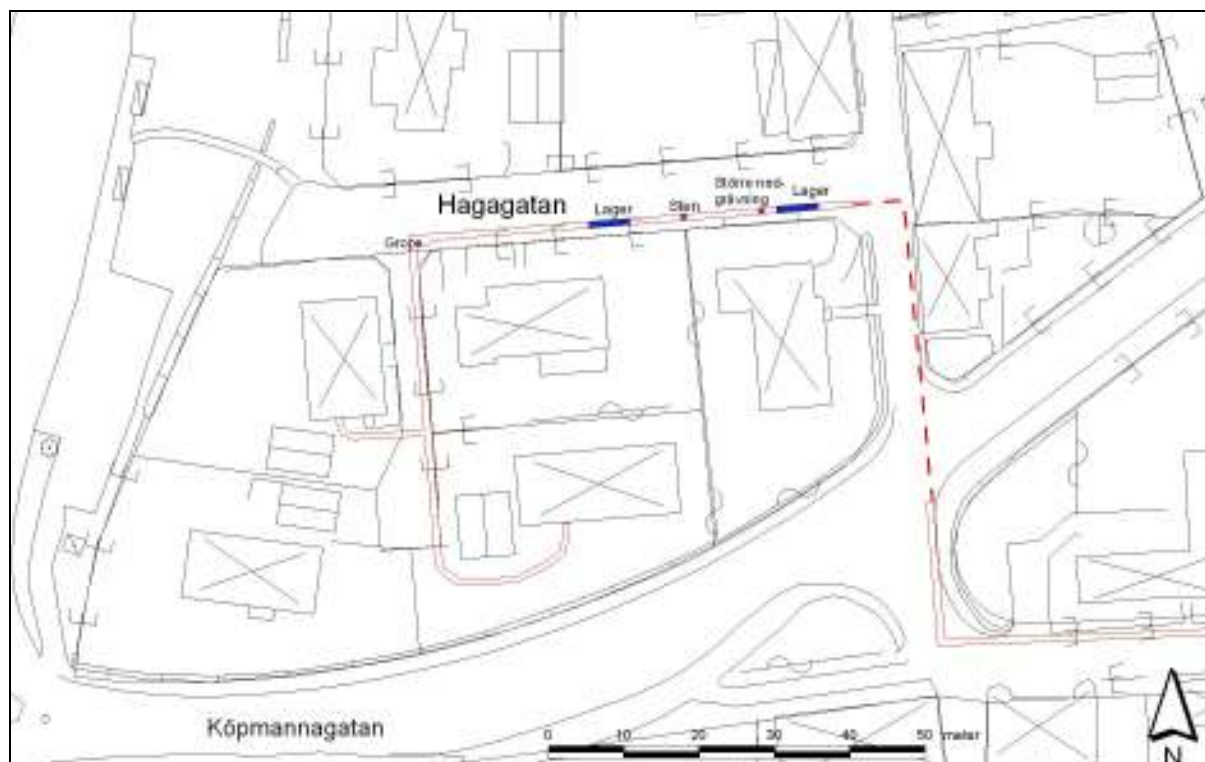

Fig. 3. Hagagatan med ledningsschaktet och de viktigaste iakttagelsernas lägen. Skala 1:1000.

ca 0,6 – 2,0 m i tjocklek. De mest omfattande lagerbildningarna finns i Västergatan och Sjöгатan, med lagerföljder från tidig och högmedeltid fram till idag om upp mot 2 m tjocklek, från dagens markyta räknat.

Resultat

Åhus gator har sedan länge använts för diverse ledningsdragningar. Stora partier är mer eller mindre skadade av sådana ingrepp. Trots det visar det sig ofta att det fortfarande finns väsentlig information kvar att ta tillvara i samband med schaktningar i dessa miljöer. Nedan presenteras de viktigare iakttagelserna i samband med schaktningsövervakningen för fjärrvärmearbetena 2010. I möjligaste mån presenteras iakttagelserna gata för gata.

Totalt grävdes en sträcka av närmare 1050 löpmeter. Av detta handritades 42 löpmeter sektion, från 12 olika platser.

Hagagatan

Hagagatan visade sig vara till stora delar omgrävd vid tidigare arbeten – åtminstone ned till schaktat djup (0,8 – 0,9 m). I gatans centrala och östra del fanns bevarade partier av bl.a. kulturlager och nedgrävningar som var synliga i schaktkanterna. Kulturlagren i gatans östra del låg ca 0,3 m under sentida bärlager/fyllnadslager och var mellan 0,1-0,4 m tjocka. Rester av en

Fig. 4. Grop igenfylld med svart, torvig sand i Hagagatans västra del. Jämför med fig. 3. Foto åt sydost, A. Edring.

stenmur, som innehöll fynd av kakelugnsfragment och yngre rödgodskeramik, påträffades i en nordlig förlängning av gränsen mellan fastigheterna kv Haga 9 och 11 (fig. 3, bilaga 1, fnr 2 och 3). Fem sektioner dokumenterades (se bilaga 2).

Missionsgatan

Fjärrvärmeschaktet gick här i huvudsak i ett känt, gammalt VA-schakt. Lageriakttagelser antecknades och fotodokumenterades (fig. 3).

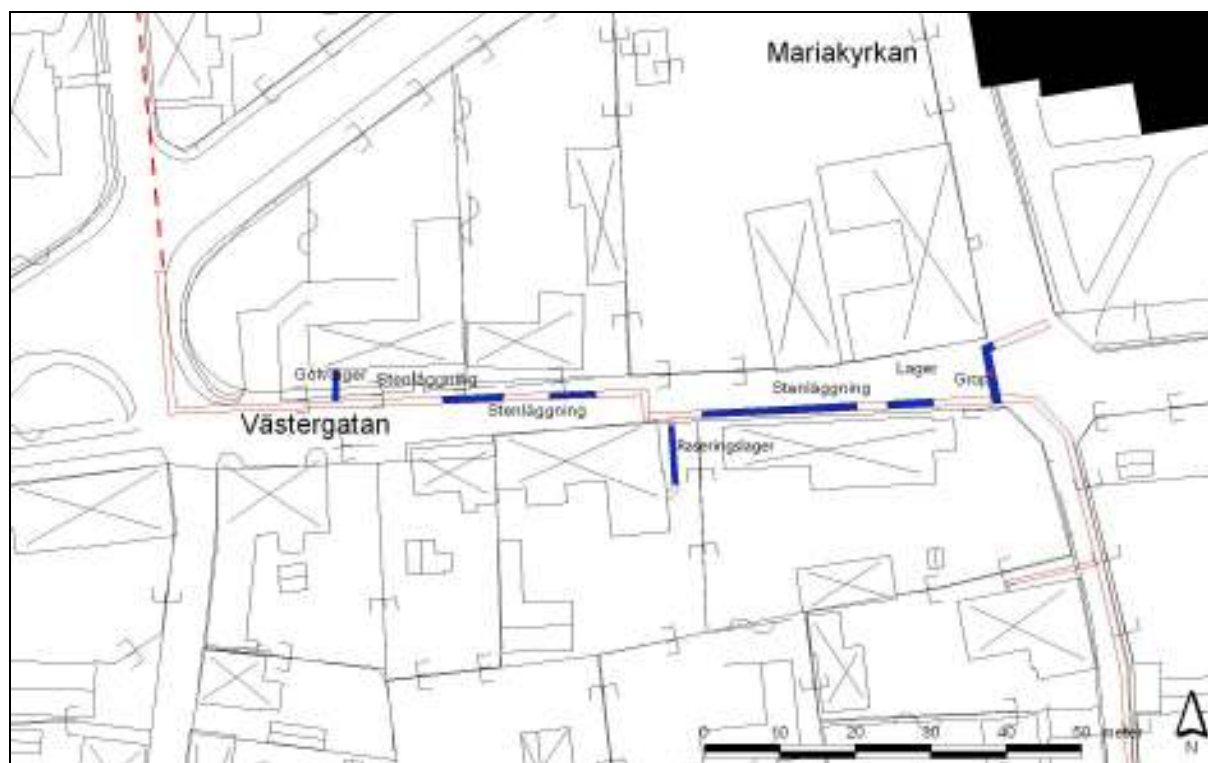

Fig. 5. Västergatan med ledningsschaktet och de viktigaste iakttagelserna markerade. Skala 1:1000.

Västergatan

Gatan tycks som helhet vara ganska oförstörd av äldre ledningsarbeten. Tidigare schaktningar i Västergatans östra och västra delar har visat på väl bevarade gatunivåer från tidig medeltid och framåt (Dahlén i tryck). Även vid de aktuella schaktningarna påträffades på flera ställen intakta äldre gatubeläggningar i form av kullersten eller oansenligare småsten och slagg. På kartan fig. 5 och bilaga 1 framgår i vilka partier och på vilket djup dessa noterades.

Servis kv Garvaren 9

Schaktet var ca 0,8 m djupt och 0,6–0,80 m brett. Mot botten av schaktet, närmast befintlig byggnad, påträffades flera lerlager, tolkade som 3-4 nivåer lergolv efter äldre byggnader. Den norra sektionen låg direkt intill nuvarande syll. Lerlagren sträckte sig

ca 0,8 m söderut från befintlig husvägg. I botten av schaktet, utanför lergolven, fanns en kullerstensyta på ca 0,6 m djup. Sannolikt rör det sig om ett stensatt parti mellan själva gatan och huset. Ett fynd av en dräkthyska i brons, från det övre av huset - husens golvlager, ger endast en grov antydan till att dateringen bör ligga i hög- eller senmedeltid (fig. 7). Två sektioner dokumenterades (bilaga 2).

Servis kv Spillkråkan 16

Schaktet var 0,7–0,8 m djupt och 0,6 m brett. Under markbegränsning och bärlager, på 0,4 m djup, framkom raseringslager med lerklining, tegel, kalkbruk och träkol. Dateringen av dessa lager är oviss, men förmodligen ligger den i senmedeltid eller nyare tid. En sektion dokumenterades (fig. 5, bilaga 2).

Västergatans korsning med Norregatan/Ströbergsgatan

I Västergatans centrala del fanns det längre partier av väl bevarade gatulager i de understa 0,3–0,4 m av ledningsschaktet fram till korsningen mot Norregatan/Ströbergsgatan. Här påträffades en större nedgrävning (markerad *Grop* på fig. 5), fylld med kraftigt sotfärgad lerig humus. Nedgrävningen innehöll rikligt med djurben, större fragment av tegel samt relativt mycket sten.

Ströbergsgatan

Ströbergsgatans norra del

De tämligen oförstörda lagren längs Västergatan bröts av en omfattande urschaktning i korsningen med Ströbergsgatan. I nordligaste delen av Ströbergsgatan fanns omrörda äldre kulturlager på ca 0,5–0,8 m djup (schaktbotten 0,8 m, ej avgränsade nedåt). Det noterades att de omrörda lagren innehöll fynd såsom äldre och yngre rödgoods, djurben, tegel, mjukt kalkbruk, sot, kol varvat med asfaltsbitar. Detta omrörda lager kan följas ned till kv Spillkråkan 13. I nordligaste delen av gatan fanns dock rester av orört kulturlager på 0,8 m djup, längs östra schaktväggen. De stack in cirka 0,1 – 0,2 m i schaktet.

Från och med i höjd med fastigheten kv Spillkråkan 13, ned till hörnet av Companiegatan, var allt totalt bortschaktat sedan tidigare. I schaktväggar och mot schaktbotten syntes endast nya massor av sand och grus.

Servis kv Spillkråkan 13

Servisschaktet var 0,6 m djupt och 0,6 m brett. Endast omrörda lager observerades.

Fig. 6. Servis från Västergatan i på fastigheten Garvaren 9, med flera nivåer golvlager. Foto åt norr, Ylva Wickberg.

Fig. 7. Dräkthyska av brons från översta golvlagret i servisschaktet in till kv. Garvaren 9. Se fig. 5 och 6. Naturlig storlek = 3,1 cm lång.

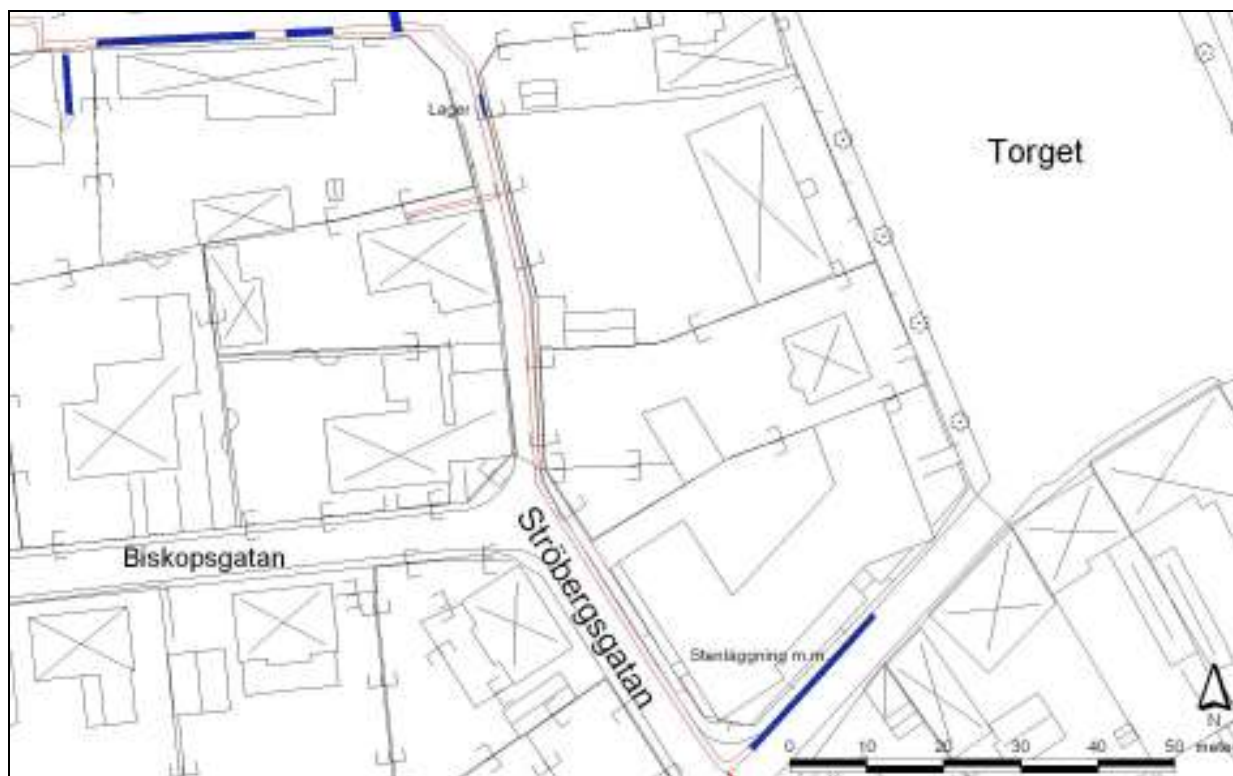

Fig. 8. Schaktet i Ströbergsgatans norra del, samt servisschakt in på kv. Spillkråkan 13. Skala 1:1000.

Ströbergsgatans södra del (fig. 10)

I denna del av Ströbergsgatan var det mesta urschaktat sedan tidigare i det nu aktuella ledningsschaktet. I höjd med sydvästra hörnet av befintlig byggnad på kv Bagaren 1 påträffades tre tätt liggande större stenar som kan vara syllstenar till ett äldre hus (se rapportens omslagsbild). Detta hus har i så fall legat ca 1,15 m längre ut i gatan än det nuvarande. Stenarna täcktes av ett tunt lager tegelflis (ca 5 cm tjockt). Både stenar och tegelflis ligger i ett lager bestående av gråbrun, lerig, sandig humus som är 0,3–0,4 m tjockt. Stenarna är 25–30 cm stora och består av kantig natursten. Lagret är bortschaktat söder om sydligaste stenen.

Fig. 9. Fynd från lager ovan äldre gatubeläggning i Ströbergsgatans södra del. Föremålen dateras till 1600-1700-talen, vilket innebär att gatubeläggningen är av samma ålder eller något äldre.

Rester av bortschaktade kulturlager syntes fläckvis i schaktväggen ned till i höjd med mitten av fastigheten kv Bagaren 2. Där återfanns en längre sträcka av bevarade kulturlager under asfalt och bärlager. De nyare fyllningslagren i gatan har planat ut en äldre, mer markant sluttning, förmodligen en äldre strandvall som möter Sjögatan. I sydligaste delen av schaktet fanns överst ett tunt sandlager. Under detta, ca 0,3–0,55 m under dagens gatunivå, framkom ett brandlager 0,15–0,18 m tjockt, bestående av sot, kol, kalkbruksklumpar och mängder av tegelskärvor - mestadels efter takpannor. Därefter följde ett fyndförande lager bestående av ljusbrun humös sand, innehållande djurben, tegelskärvor, keramik och glasskärvor. Lagret var ca 0,3 m tjockt. Därunder, i jämnhöjd med botten av schaktet, som här var

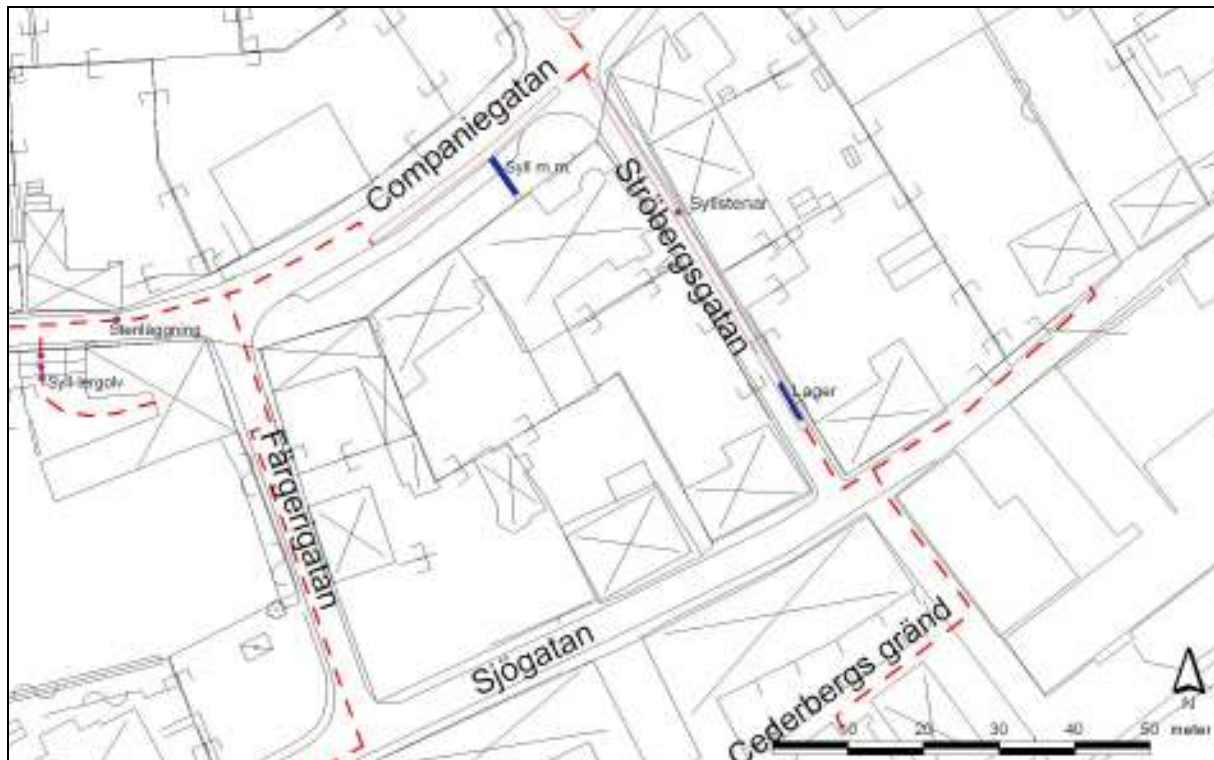

Fig. 10. Ströbergsgatans södra del, Sjöгатans östra del, Cederberg gränd, Companiegatans centrala del och Färgerigatan, med aktuella iakttagelser. Skala 1:1000.

närmare 0,9 m djupt, fanns en äldre stensatt gatubeläggning. Lagret var bevarat längs östra sidan av gatan och ca 0,3–0,5 m ut mot gatans mitt. Stenläggningen utgjordes av rundad natursten med mestadels flat sida uppåt. Stenarna var omkring 10–25 cm stora. Det fanns en tendens att de större stenarna låg in mot trottoaren. I beläggningen fanns även flata tegelstensskärvar, ca 8–10 cm stora (fig. 11). I fyllningen strax över och mellan stenarna påträffades keramikskärvar (yngre rödgods med ornament), tunt, grönt fönsterglas, glasskärvar från buteljer, spik, djurben samt en del av ett kritpipshuvud (fig. 9). Fyllningen i lagret utgjordes av brunrå, något sotig humös sand och kolfragment. En datering till 1600–1700-tal är rimlig.

Servis kv Bagaren 1

Servisschaktet grävdes utan övervakning. Det var ca 0,6 m djupt och 0,6 m brett. I schaktväggarna syntes en äldre markhorisont som visar hur marken en gång sluttat från huset ned mot gatan. Lagret kan vara något slags brandlager då det var mycket sotigt och innehöll kolfragment. Det framkom på ca 0,30 m djup närmast huset och 0,50 m närmast huvudschaktet i gatan. Det var ca 0,05 m tjockt och bestod av sotig, lerig humus (bilaga 2).

Fig. 11. Gatulager som innehöll rikligt med tegelpannor i Ströbergsgatans södra del. Foto Ylva Wickberg.

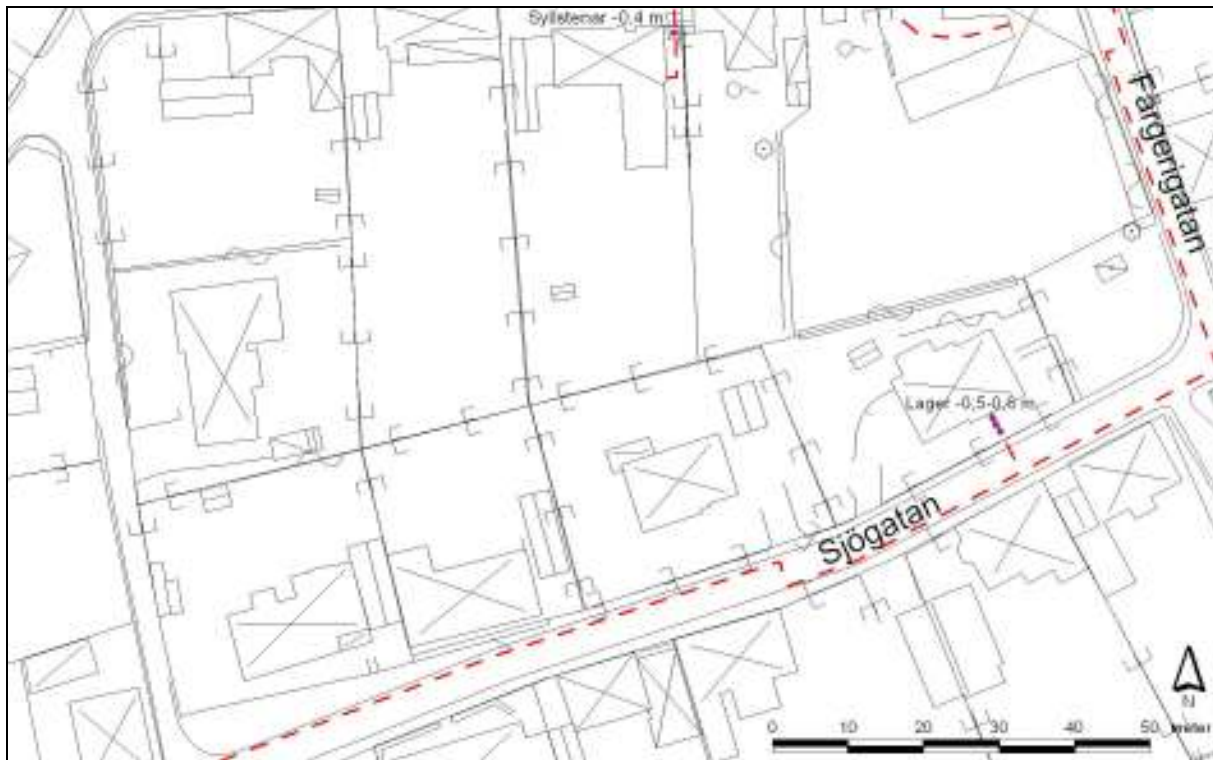

Fig. 12. Servisledning från Companiegatan in på kv Gladan 4 (bildens norra del) samt servis från Sjögatan in på kv Gladan 12. Skala 1:1000.

Companiegatan

Companiegatans östra del (fig. 8)

Utanför fastigheten kv Greta 7 fanns bevarade lager kvar längs trottoaren och ca 0,6 m ut i gatan. Överst fanns nutida gatubeläggning och bärlager till ca 0,3 m djup. Därunder fanns ett sandlager, som var ca 0,1 m tjockt, följt av ett gatulager. Gatulagret bestod av natursten, ca 5–20 cm stora, och gråbrun sandig, lerig, humus, och var ca 0,15 m tjockt. Det framkom på ca 0,45 m djup. Bitvis fanns ett insprängt tunt sandlager 0,01–0,08 m tjockt under gatulagret, bestående av fin, ljus gulgrå sand. Det skiftade dock i intensitet och blev något magrare och sandigare mot mitten av schaktväggen, för att sedan bli sotigare och lerigare och mer organiskt närmare husgaveln mot Ströbergsgatan. Under gatulagret vidtog sandlager med visst humöst inslag, som tolkades som flygsandslager. Stenarna i gatulagret upphörde ca 9,5 m åt sydväst (räknat från schaktets början i nordost). Det påträffades få fynd i lagret, men det fanns enstaka tegelfragment, yngre rödgoodsbitar, rostiga klumpar, fönsterglas och djurben (fig. 13, bilaga 2 + 3). Gatulagret var bevarat mer eller mindre hela sträckan från schaktets östligaste del till korsningen mot Ströbergsgatan. Därefter var allt bortschaktat i modern tid.

Fig. 13. Gatulager på ca 0,45 m djup i östligaste delen av Companiegatan. Foto åt väster, Ylva Wickberg.

I botten av schaktets östligaste del berördes ett kulturlager på ca 0,75–0,80 m djup. Det bestod av brun humös sand med sot och kolfragment. Det innehöll tegelfragment, kalkbruk och djurben.

I ett parti av schaktväggen i den västra delen av schaktet påträffades rester av en stengrund (alternativt en rejäl gatubeläggning?) bestående av en rad av större stenar, ca 30–40 cm stora, längs en sträcka av 3,5 m. Stenarna låg med den flata sidan uppåt. Lagret/stengrunden låg på samma nivå som det ovannämnda gatulagret i schaktets östra del, men det stratigrafiska kopplingen dem emellan var inte klar. Direkt nordost om lagret/stengrunden fanns en större nedgrävning som var ca 2 m i diameter. I fyllningen påträffades yngre rödgerskeramik. Nedgrävningen fortsatte djupare ned än schaktad nivå (bilaga 2).

Invid det ovan beskrivna schaktets östra del gjordes en arkeologisk undersökning på 1970-talet i samband med grävning för en VA-ledning. Bland annat undersöktes en gatubeläggning på 0,9 m djup, som daterades till 1200–1300-talen. Total lagertjocklek från markytan till steril nivå var ca 1,5 m (Mildner 1973). Att döma av fotografierna i rapporten fanns det här även en yngre gatubeläggning på ca 0,45 m djup, som kan motsvara den som omnämns ovan, men denna undersöktes ej.

Companiegatans centrala och västra del

Från Ströbergsgatan och västerut var Companiegatan till stor del sedan tidigare urschaktad, åtminstone till aktuell nivå (ca 0,8 m) i schaktet. Sannolikt finns här äldre VA-ledningar. Gatan tycks

Fig. 14. Äldre gatubeläggning i Companiegatan. Foto åt väster, Jan Kockum.

Fig. 15a. Syllstensgrund och stenläggning i servisschaktet till kv Möbelsnickaren 2. Foto åt syd, Tony Björk.

Fig. 15b. Syllstenar och lergolv i servisschaktet i kv Gladan 18. Foto åt väster, Tony Björk.

dock inte vara fullständigt urschaktad. Direkt norr om kv Gladan 18, berördes ytan av en äldre stenläggning/gatunivå på 0,9 m djup. Denna fotodokumenterades endast (fig. 14).

Servis kv Möbelsnickaren 2

Servisschaktet in till huset på Möbelsnickaren 2 grävdes med en schaktbredd mellan 0,5–0,8 m och ett djup till 0,7–0,8 m. 4,9 m norr om huslivet fanns det syllstenar på ca 0,6–0,7 m djup. Söder om dessa fanns en stenlagd yta om ca 2 m längd i schaktets riktning. Ovan stenläggningen påträffades gott om tegelkross och ett par bitar porslin och yngre rödgerskeramik (fig. 10 och 15a).

Servis kv Gladan 18

En servisledning grävdes inne på tomtmarken. Schaktbredd var ca 0,4 m och schaktdjup ca 0,6 m. Trots att schaktet var smalt gick det att konstatera att den öst-västliga sträckan, närmst befintliga hus, endast berörde omrörda massor, då den gick ovanpå respektive parallellt med befintlig avloppsledning. Där schaktet krökte av åt norr, upp mot Companiegatan, fanns det 0,45–0,50 m myllad matjord med recent material. Därunder finns ett lergolv, med inslag av yngre rödgerskeramik och träkol, samt i kanten av detta tre stenar som troligen utgjort syll för en byggnad (fig. 10 och 15b). Lergolvet undersöktes inte vidare eftersom schaktet var smalt i kombination med att lagret till största delen finns kvar under och jämte fjärrvärmeledningen.

Servis kv Gladan 4

Detta schakt var ca 0,6 m djupt och 0,4 m brett. Här noterades stenar, troligtvis syllstenar, direkt öster om befintligt bostadshuset, på ca 0,4 m djup (fig. 12).

Färgerigatan

I det schakt som grävdes i Färgerigatan konstaterades endast påförda respektive omrörda massor. Här utfördes endast fotodokumentation. Gatan har tidigare dokumenterats bl.a. i samband med grävning för elkablar. Vid detta tillfälle konstaterades ett mindre parti med en intakt lagerföljd ned till 0,8 m djup (= schaktdjup). Lagren daterades till tidsperioden mellan 1500-talet till 1900-talet. Steril nivå nåddes inte (Björk 1995). Vid en dokumentation i samband med VA-grävningar 1967 konstaterades att den totala lagertjockleken i gatan ligger mellan 1,2 – 1,6 m (Rosenberg 1984).

Sjögatan

Omfattande VA-schaktningar har tidigare utförts i denna gata. Vid en schaktningsövervakning i samband med byte av VA-ledningar 1996 konstaterades att det endast är begränsade delar av utmed gatans kanter där det finns partier av kultur-lager/stenlagda ytor bevarade (Lilja 1996). I östra delen av gatan undersöktes mycket välbevarade gatulager, med bl.a. bevarat läder i de äldsta lagren, vid en VA-grävning 1983 (Rosberg 1983). Vid det nu aktuella arbetet gjordes en besiktning då det endast konstaterades omrörda lager i de östra delarna av schaktet, som stod öppna vid tillfället. I grenschaktet för servisen in mot fastigheten Gladan 12 noterades dock intakta lager på 0,5–0,6 m djup. Här skulle det dock inte schaktas djupare, så det utfördes endast fotodokumentation.

Cederbergs gränd

Gatan blev ej föremål för antikvarisk övervakning.

Slutsatser

Vid det aktuella arbetet berördes i huvudsak rester av gatubeläggning från senmedeltid eller senare, samt långa sträckor som är utschaktade sedan tidigare i samband med fr.a. VA-arbeten. Men det berördes även ett antal husgrunder, vilket visar att dagens gatumark inte helt och hållet överensstämmer med en situation före år 1800. De iakttagelser som gjordes visade, tillsammans med tidigare insatser i området, att Västergatan är den bäst bevarade gatan i Åhus ur ett arkeologiskt perspektiv.

Arkeologiskt sett är utschaktningssituationen i Åhus och då framför allt Åhus gator mycket omfattande. Bäst bevarad är Västergatan, framför allt de äldsta delarna, under 0,8 m djup. Gatans centrala och östra del är i stort sett förskonad från de riktigt djupa VA-schakt som till stor del ödelagt de medeltida gator som fortfarande är i bruk i staden.

Fig. 16. Södra delen av schaktet i Färgerigatan. Foto åt söder, Jan Kockum.

Det vi vet om Åhus medeltida gatunät idag är en kombination av studier av det äldsta kartmaterialet och arkeologiska iakttagelser. De arkeologiska iakttagelserna har framför allt gjorts i samband med schaktningar för VA- och fjärrvärmeledningar. Vid en enkel sammanställning av de uppnådda resultaten kan man se att dagens gator i Åhus till stor del är desamma som under medeltiden. Det har försvunnit några gator och några har tillkommit. På det hela taget har dock ortens gatunät bevarat sin grundstruktur.

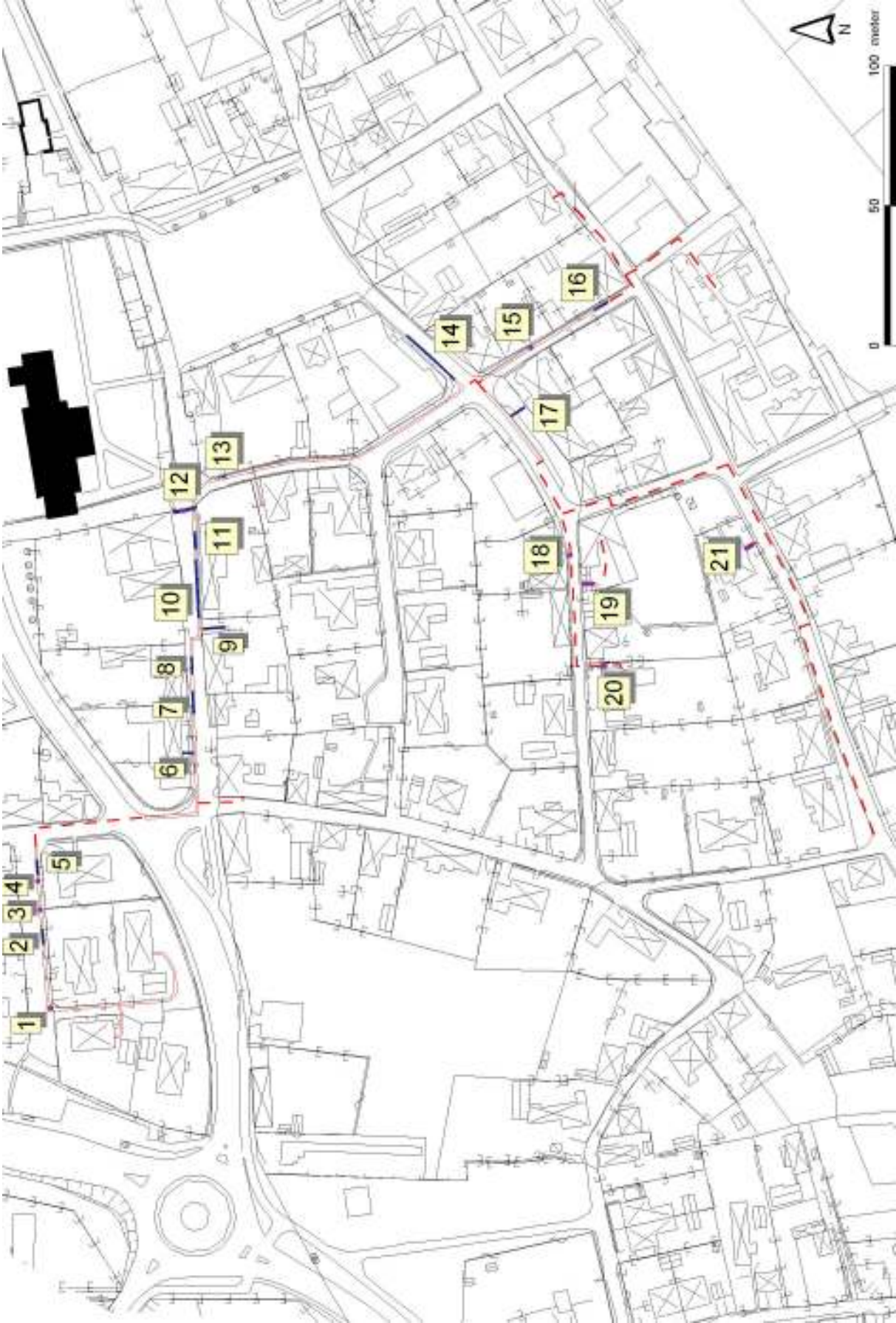
Referenser

- Björk, T. 1995. *Färgerigatan, Åhus, Skåne. Arkeologisk förundersökning 1992*. Kristianstads länsmuseum rapport 1995:7.
- Dahlén, J. (i tryck) *Fjärrvärme i Torget m.m., Åhus*.
- Lilja, H. 1996. *Schaktningsövervakning 1994, Sjögatan, Åhus*. Länsmuseum i Kristianstad rapport 1996:6.
- Kockum, J. & Svensson, C. 2009. *Fjärrvärme i Åhus. Arkeologisk förundersökning 2001 - 2002*. Regionmuseum Kristianstad rapport 2009:31. Kristianstad.
- Mildner, C-A. 1973. *Rapport angående arkeologisk undersökning, Skolgatan, Åhus, Åhus socken, Skåne*. Skånes hembygdsförbund, Kristianstad.
- Rosberg, A. 1983. *Arkeologisk undersökning 1983. Medeltida bebyggelse lämningar. Sjögatan 10-12, Åhus, Skåne*. Rapport Skånes hembygdsförbund, Kristianstad.
- Rosenberg, B. 1984. *Åhus. Medeltidsstaden 52*. Göteborg.

Administrativa uppgifter

Sydsvensk Arkeologi AB pnr:	107031 (initialt Regionmuseet Kristianstad RK4210)
Länsstyrelsen i Skåne dnr:	431-993-10
Datum för beslut:	2010-02-08
Län:	Skåne
Kommun:	Kristianstad
Socken:	Åhus
Fastighet:	Västergatan m.fl. gator
Läge:	Ekonomiska kartan, blad 3E 0b
Koordinatsystem:	2,5 gon V
X koordinat:	6200154
Y koordinat:	1405321
Höjdsystem:	RH70
Fältarbetstid:	2010-03-29 --- 2010-06-23
Antal arbetsdagar:	18 dagar
Antal arkeologtimmar:	107 tim
Antal maskintimmar :	-
Exploateringsyta:	ca 1050 löpmeter schakt
Undersökt yta:	ca 625 löpmeter schakt
Platschef:	Jan Kockum
Personal:	Tony Björk, Anders Edring, Jan Kockum, Ylva Wickberg
Uppdragsgivare:	C4 Energi AB
Tidigare undersökningar:	Mildner 1973, Rosberg 1983, Rosenberg 1984, Björk 1995, Lilja 1996
Fynd:	Fnr 1-13 förvaras på LUHM under inv.nr. 32033
Dokumentationsmaterial:	16 analoga plan- och sektioneritningar, anteckningar, fotoförteckning och digitala fotografier förvaras i arkivet på Regionmuseet Kristianstad
Kostnader (exkl.moms):	157 800 kr, exkl. moms

Bilaga 1 – översiktskarta/tabell

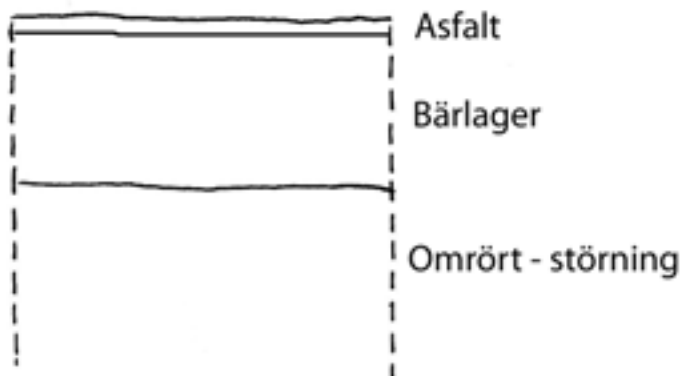
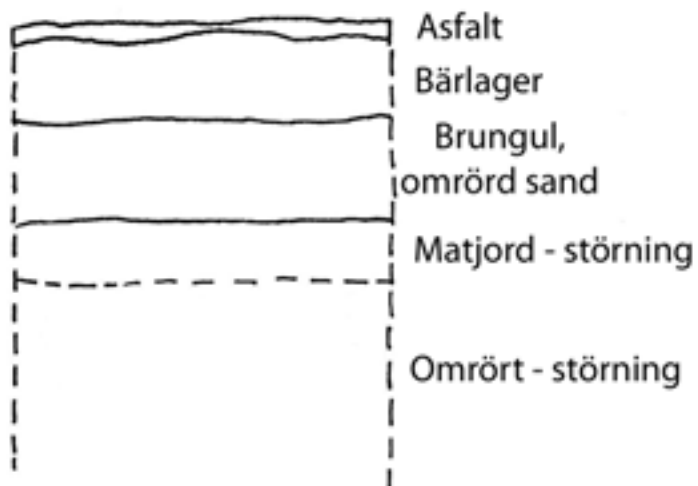
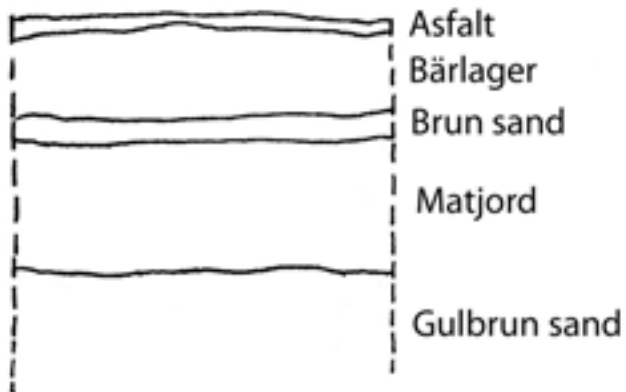
forts. Bilaga 1

Observationer vid fjärrvärmeschakt i Västergatan m.fl. gator i Åhus år 2010. Se karta på föregående sida, skala 1:2000.

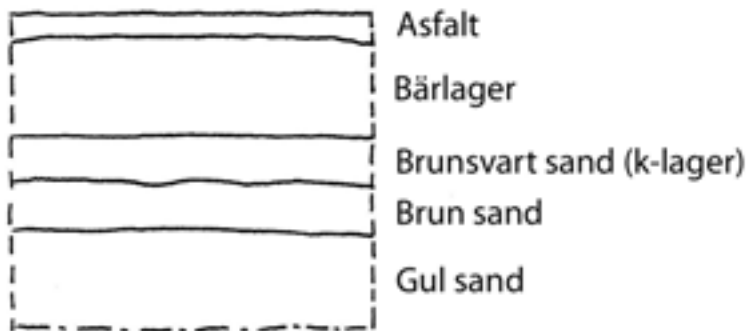
Nr	Gata/kvarter	Beskrivning-kommentar	Sekt	Foto
1	Hagagatan	Grop, fyllning svart, torvig sand	-	x
2	Hagagatan	Kulturlager -0,35–0,60 m	x	x
3	Hagagatan	Rest av stenmur	-	x
4	Hagagatan	Stor nedgrävning, ca 2,0 m i diameter	-	x
5	Hagagatan	Kulturlager -0,14–0,60 m	x	x
6	Kv Garvaren 9	Kulturlager: lergolv, stenläggn., -0,4 till minst 0,8 m	x	x
7	Västergatan	Gatulager: stenläggning -0,8 m	-	x
8	Västergatan	Gatulager: kullersten -0,5 m; stenläggning -0,8 m; gatubeläggning -1,0 m	-	x
9	Kv Spillkråkan 16	Kulturlager: raseringslager och möjligen lergolv -0,4 till minst 0,8 m	x	x
10	Västergatan	Gatulager: kullersten -0,8 m	-	x
11	Västergatan	Gatulager: kullersten -0,9 m		
12	Västergatan	Kulturlager, raseringslager, flygsandslager, rest av gatulager (?) på -0,6 m djup, större nedgrävning	x	x
13	Ströbergsgatan	Kort parti med orörda kulturlager i östra schaktväggen på -0,8 m	-	x
14	Companiegatan	Gatulager: kullersten -0,5 m i öster, kullersten -0,3 m i väster, nedgrävning ca 2,0 m i diameter	x	x
15	Ströbergsgatan & kv Bagaren 1	Stensyll på ca -0,5 m, Brandlager mellan -0,30–0,35 m i öster och -0,5–0,55 m i väster	-	x
16	Ströbergsgatan	Gatulager: brand/raseringslager -0,3–0,55 m; kulturlager -0,55–0,85 m; gatubeläggning -0,85 m	-	x
17	Kv Möbelsnickaren 2	Kulturlager -0,45 m, Syllstenar -0,55 m, Stenläggning -0,65 m	x	x
18	Companiegatan	Gatulager: kullersten -0,9 m	-	x
19	Kv Gladan 18	Lergolv och syllstenar -0,5 m	-	x
20	Kv Gladan 4	Syllstenar -0,4 m	-	x
21	Kv Gladan 12	Kulturlager -0,5 m	-	x

Bilaga 2 – sektioner, skala 1:20

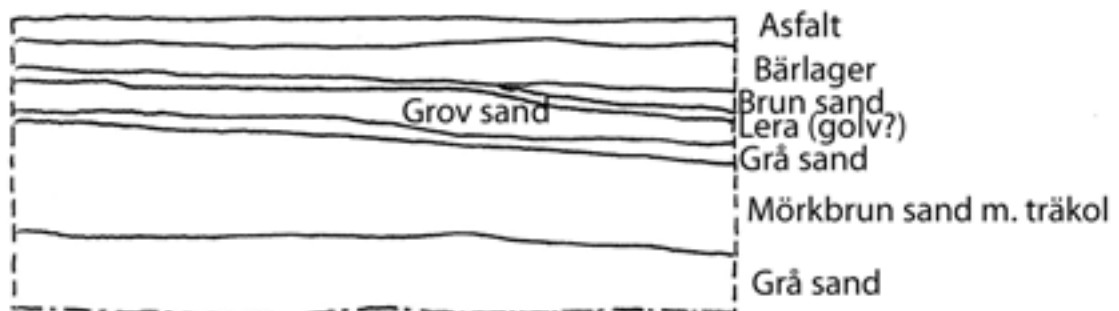
Sektioner i Hagagatan, ned mot vändplatsen (se schaktplan). Omrörda massor = äldre urschaktningar.

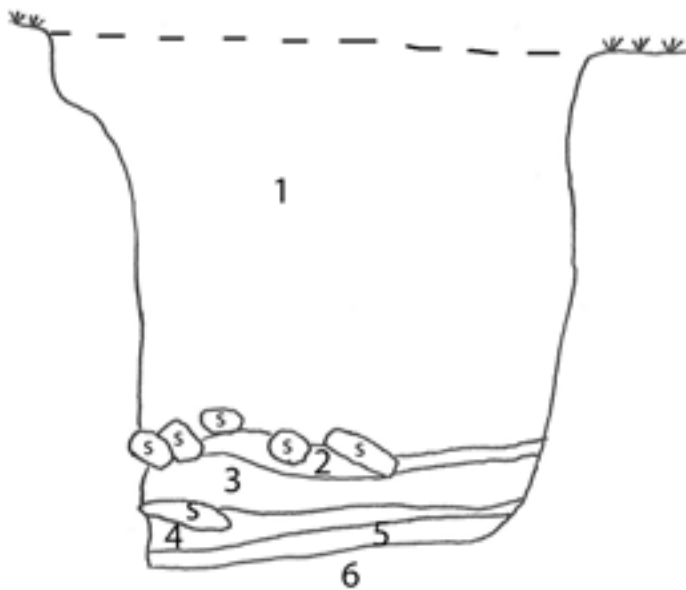
2. Hagagatan, sektion åt norr

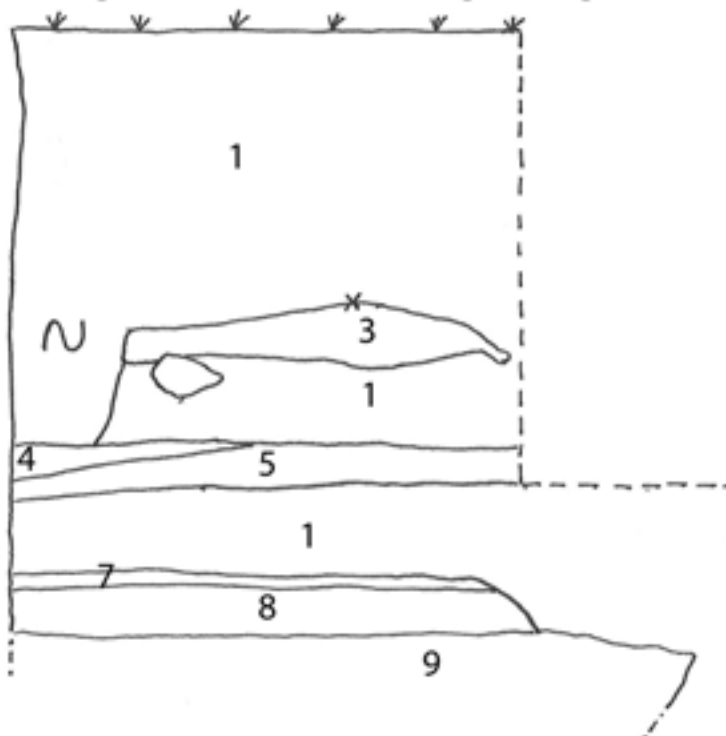
5. Hagagatan, sektion åt norr

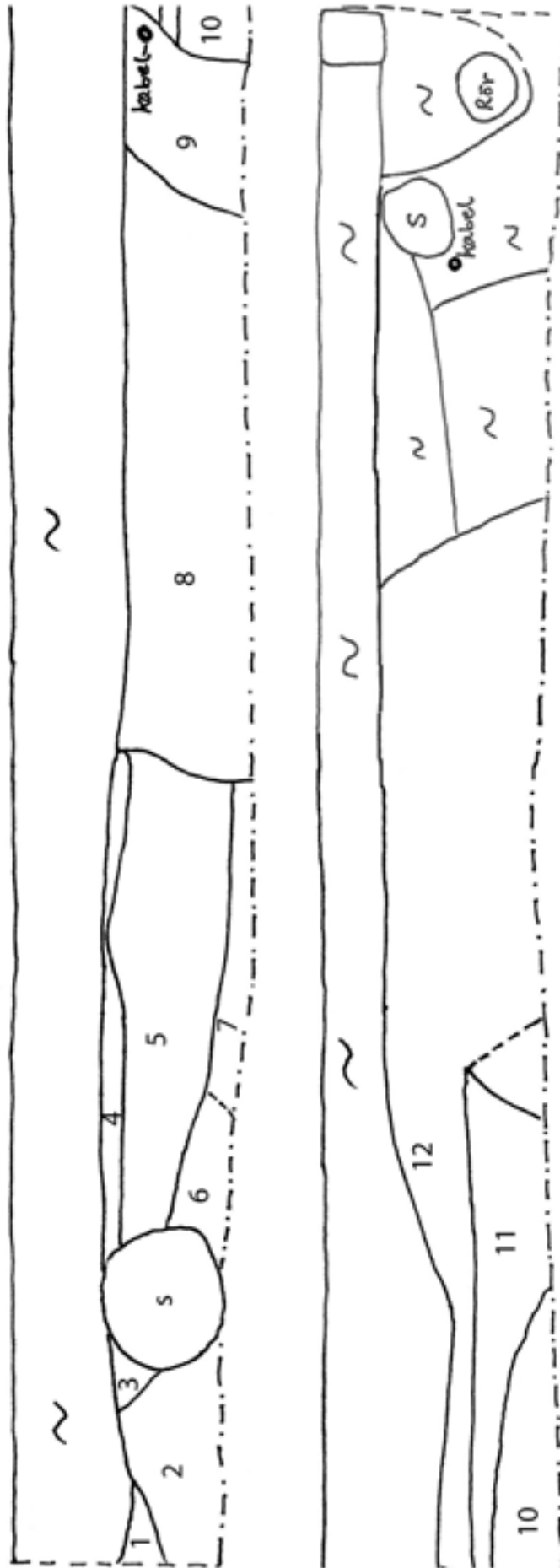
6. Garvaren 9, sektion åt norr (överst) och öster (nedan)

1. Myllad, brun sand m sotinslag
2. Ljus gulgrå sand
3. Gråbrun sandig lera m sotinslag
4. Grå lera
5. Sotig lera
6. Gul sand
7. Brun lera
8. Gul lera
9. Sotig, lerblandad sand (nedgrävning)

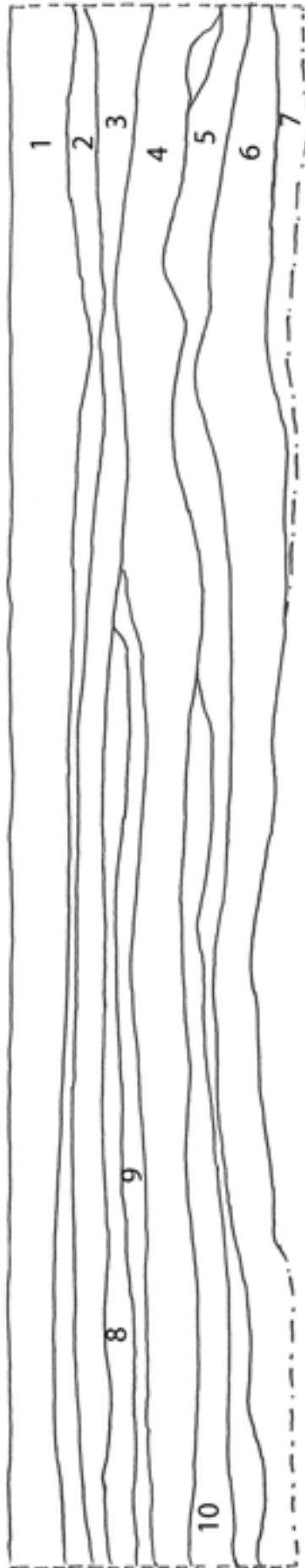

9. kv Spillkråkan 16, sektion åt väster

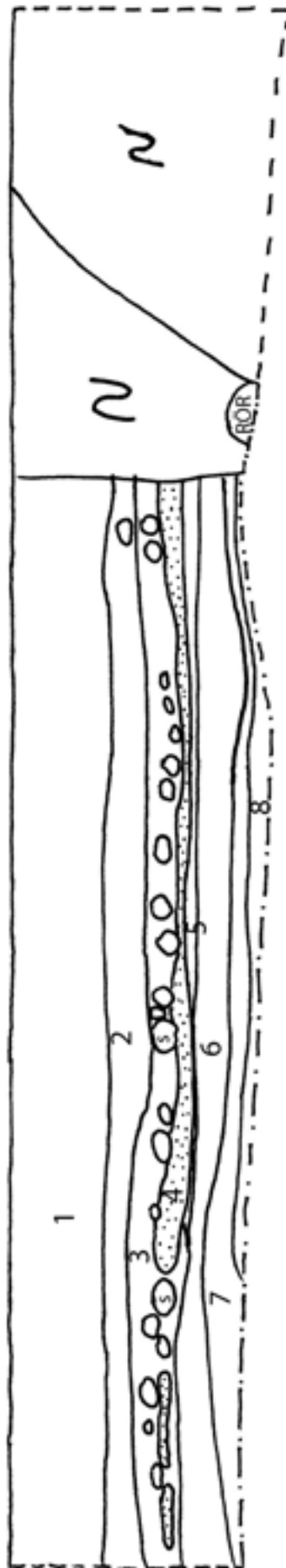
1. Lerklining m inslag av tegel och lera
2. Grå, grov sand m inslag av lera
3. Lerklining m inslag av träkol
4. Lerklining och grå lera m inslag av träkol
5. Sotig lera och träkol
6. Grå, grov sand m inslag av lerklining, träkol och kalkbruk
7. Grå lera, möjligt lergolv
8. Kompakt, lerig sand m inslag av tegel, kalkbruk och träkol
9. Trol. fylln. i kabelschakt, innehåller gult och rött tegel
10. Kompakt, grå lerig sand m inslag av tegel och kalkbruk
11. Lerklining m inslag av kolbitar och tegel
12. Grå, kompakt sand

11. Västergatan, sektion åt söder

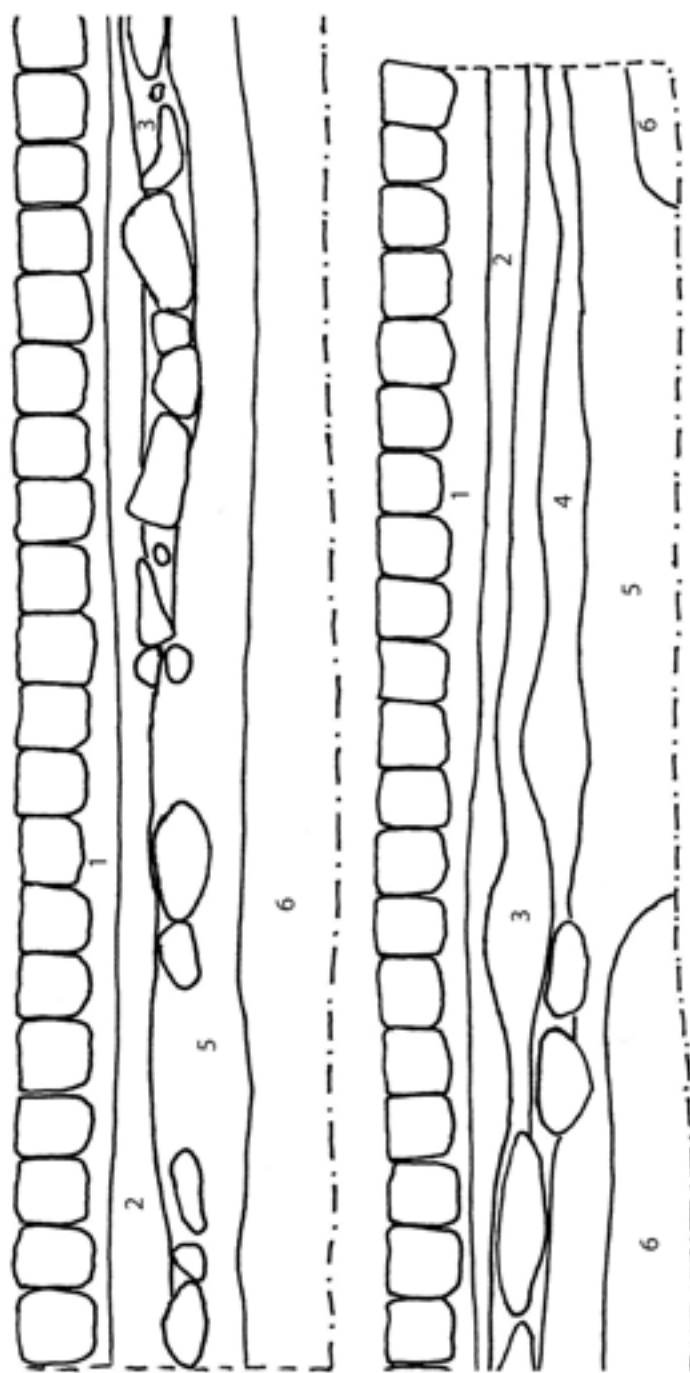
1. Gatsten + fyllnadslager
2. Mörkbrun, sandig humus m. mkt tegelkross och inslag av kalkbruk
3. Ljusbrun sandig humus (gatulager)
4. Gul sand (flygsand?)
5. Gråbrun, sandig lerblandad humus
6. Gulgrå sand
7. Gråbrun sandig, lerblandad humus m sot och träkol
8. Gråvit sand (flygsand?)
9. Gråbrun sandig humus m kalkbruk, tegel, sot
10. Raseringslager

14. Companiegatan, östligaste delen 0-5 m (räknat fr. höger till vänster). Sektion åt NV

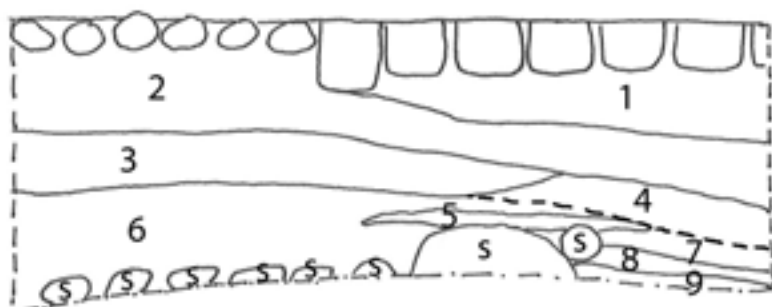
1. Gatssten + grus
2. Gulgrå sand
3. Gatulager: mörkbrun, ngt lerblandad sand med tegelfällis och slagg
4. Ljusgrå sand
5. Mörkbrun, sandig humus, något lerblandad (smarlik lager 3).
6. Brungul sand (flygsand?)
7. Brun, ngt humös sand (flygsand?)
8. Brungrå, sandigt kulturlager m mkt sot, tegelfragm, kalkbruk, djurben

14. Companiegatans östra del, 11-18 m från öster (räknat fr. höger till vänster), sektion åt NV

1. Gatsten och grus
2. Grågul sand
3. Brun humös sand
4. Ljus gulgrå sand (flygsand?)
5. Lerig, humös sand m sot, kol, keramik, tegel, glas, djurben
6. Ljusbrun sand

17. kv Möbelsnickaren 2, sektion åt väster

1. Sättsand
2. Makadam
3. Gul sand
4. Melerad sand
5. Lera
6. Brunt humuslager
7. som lager 6
8. Gul sand
9. Mörkgrå humuslager

Bilaga 3 – fyndlista

Åhus gator, Åhus sn, FU/SÖ 2010, LUHM 32033

Fyndnr	Fyndomständighet	Material	Sakord	Antal	Vikt (g)	Kommentar
1	Västergatan, servisledning kv Garvaren 9, Lager 3 – lergolv	CU-leg	Hyska	1	2	Se sektion
2	Hagagatan, stamledning, stenmur	Lera	Kakel	4	102	Fragment; grönglaserade. Stenmuren belägen i förlängningen av gränsen mellan kv Haga 9 och 11
3	Hagagatan, stamledning, stenmur	Lera	Yngre rödgodskera- mik	1	2	Fragment; brungul glasyr med dekor av vitlera. Läge – se ovan
4	Stöbergsgatan, brandlager	Lera	Yngre rödgodskera- mik	7	67	Fragment; gul glasyr m dekor av vitlera, grön glasyr m dekor av vitlera, gulbrun glasyr
5	Ströbergsgatan, brandlager	Lera	Stengods	1	2	
6	Ströbergsgatan, brandlager	Glas	Fönsterglas	3	3	Fragment
7	Ströbergsgatan, brandlager	Glas	Butelj	1	12	Fragment
8	Ströbergsgatan, brandlager	Lera	Kritpipa	1	10	Fragment; del av huvudet, stämplat med D på tapen
9	Ströbergsgatan, brandlager	Kalk	Kalkbruk	2	8	
10	Companiegatan, gatulager, -0,45–0,55 m, L 101	Lera	Yngre rödgodskera- mik	1	7	Fragment, gulbrun glasyr
11	Companiegatan, kulturlager -0,75–0,80 m, L 102	Lera	Yngre rödgodskera- mik	1	11	Fragment, gulbrun glasyr
12	Companiegatan, kulturlager -0,75–0,80 m, L 102	Fe	Slagg	1	9	
13	Companiegatan, -0,60–0,80 m, nedgrävning	Lera	Yngre rödgodskera- mik	2	19	Fragment; en oglaserad hank, en bit m brun glasyr o dekor av vitlera

Tegel, bränd lera och djurben tillvaratogs ej.

Sydsvensk Arkeologi AB

Rapporter 2010

1. Vintrie Park - område C3, Bunkeflo sn, UN 2009, Kristian Brink
2. Kv. Nereus 1, Malmö, FU 2009, Joakim Frejd
3. Hedmanska gården, hus E., Malmö, FU 2010, Joakim Frejd
4. Skanör 40:3 och 40:4, Skanörs sn, FU 2010, Joakim Frejd
5. Fosie kyrka, Fosie sn, FU 2009, Per Sarnäs
6. Helsingborg, Gamla Staden 8:1, Helsingborg, FU 2010, Jan Kockum
7. Litiska analyser, på uppdrag av Blekinge Länsmuseum, Anders Högberg
8. Baggers plats, Malmö, FU 2009, Joakim Frejd
9. Stora Hammar 16:136 – ledningsarbeten, Stora Hammar sn, FU 2010, Per Sarnäs
10. Järnålder i Kulladal, Fjälkinge sn, FU 2009-2010, Tony Björk
11. Kv. Kaninen, Malmö, SU 2010, Per Sarnäs
12. Kv. Frans Suell 14 i Malmö, Malmö, FU 2010, Jan Kockum & Lars Jönsson
13. Stadslämningar på Vä 66:2, Vä sn, FU 2010, Tony Björk
14. Härlöv 50:53, Kristianstad, FU 2010, Tony Björk
15. Renovering och dränering av Uppåkra kyrka 2009–2010, Uppåkra sn, FU 2009–2010, Jan Kockum
16. Yngsjö S:25, Åhus sn, FU 2010, Jan Kockum
17. Tosteberga 2:49, Trolle-Ljungby sn, SU 2010, Tony Björk
18. Kv. Månen 4, Åhus, FU 2010, Tony Björk
19. Nedra Glumslöv, Glumslövs sn, FU 2010, Jan Kockum
20. Fjärrvärme i Åhus medeltida gator, Åhus, FU 2010, Tony Björk & Ylva Wickberg

